

Reactie op een reactie

Nelleke Bakker

De reactie van Ido Weijers op mijn recensie van het boek *De creatie van het mondige kind. Geschiedenis van pedagogiek en jeugdzorg* gaat helaas niet in op de hoofdpunten van mijn kritiek maar op details, met name vermeende kennisblunders van mijn kant. Kern van mijn bezwaren was dat Weijers in zijn als studieboek bedoelde overzicht rode draden zegt te hebben geweven, die bij nadere beschouwing noch in zijn relaas noch in de geschiedenis te vinden zijn. Het betreft een eeuwenlange traditie van opvoeding tot mondigheid. In het hoofdstuk over het schoolkind ziet hij bovendien een continue aandacht voor zelfwerkzaamheid en maatschappelijke ongelijkheid. In mijn recensie heb ik laten zien dat dergelijke continuïteiten in de geschiedenis van opvoeding en onderwijs niet bestaan. Maar wat erger is, is dat de aanname daarvan het zicht op de gevarieerde en complexe historische ontwikkelingen die zich *wel* hebben voorgedaan verduistert. Een tweede bezwaar is het feit dat de auteur de lezers meermalen in verwarring achterlaat doordat hij geen eensluidend beeld geeft van verschijnselen en ontwikkelingen in het verleden. Als voorbeeld noemde ik de tegenstrijdige typering van het Nederlandse pedagogisch klimaat rond 1900. Geen sterke punten voor een leerboek, dunkt mij.

Beide bezwaren lijken samen te hangen met Weijers' sterk door het heden gepreoccupeerde benadering. Die beneemt hem het zicht op onder meer het feit dat 'mondigheid' in de moderne betekenis van het woord even modern is als het woord zelf. Dat Montaigne, Kant en anderen daar ooit mooie dingen over hebben gezegd, doet niets af aan het feit dat Nederlandse pedagogen er zo hun eigen opvattingen over hadden. Hen ging het tot een paar decennia geleden toch echt om het zich schikken van het individu onder het over hem gestelde religieuze en morele gezag. Van continuïteit was daarom geen sprake. De strekking hiervan ontgaat Weijers waar hij mij verwijt de citaten van Kant bij Adorno niet te ken-

nen. Weijers denkt studenten in de geschiedenis van pedagogiek en jeugdzorg te kunnen inleiden zonder kennis te hebben genomen van de manier waarop Nederlandse pedagogen met onder meer Kants ideeën zijn omgegaan (zie bijvoorbeeld Mulder 1989, Bakker 1995). Wie zich in zijn studie tot de grote denkers beperkt en de opvattingen van lieden die opvoeding en onderwijs daadwerkelijk richting hebben gegeven niet de moeite van het bestuderen waard vindt, kan zich beter geen historisch pedagoog noemen.

Weijers verwijt mij op nog een ander punt een gebrek aan kennis. Dat is een koekje van eigen deeg, want ikzelf wrijf hem een dergelijk tekort - op een overigens ondergeschikt punt in mijn betoog - aan, namelijk waar hij de grondlegger van onze huidige kennis over de demografische kenmerken van het vroegmoderne Europese gezin, Peter Laslett, opvoert als historicus van de politieke filosofie. Dat blijkt een onterecht verwijt en ik had het beter niet kunnen maken, omdat ik hiermee eigenlijk iets heel anders bedoelde. Het ging mij erom dat Weijers deze geleerde in een inleiding over de geschiedenis van kinderen en hun opvoeding *niet* opvoert om zijn verdiensten op dit vlak maar om zijn oudere politiek historische bijdrage. Die leek mij simpelweg binnen de gegeven context minder relevant. Studenten hebben er mijns inziens recht op te worden ingeleid in hoofdzaken en hoofdlijnen van de geschiedenis van opvoeding en onderwijs en niet in fabels of bijzaken. Wie dat onderscheid niet maakt, mag niet louter applaus verwachten.

Literatuur:

- Bakker, N. (1995). *Kind en karakter. Nederlandse pedagogen over opvoeding in het gezin, 1845-1925*. Amsterdam: Het Spinhuis.
- Mulder, E. (1989). *Beginsel en beroep. Pedagogiek aan de universiteit in Nederland 1900-1940*. Amsterdam: Historisch Seminarium van de Universiteit van Amsterdam.